

ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕТЕКТИВА НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ

КУШПІТ Володимир Петрович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0002-1664-6696

УДК 343.13

DOI

Стаття присвячена аналізу гарантій та відповідальності детектива НАБУ. Наукові дослідження цього інституту є корисними як з позицій дотримання гарантій, так і з позицій відповідальності детектива Національного антикорупційного бюро України.

У статті розглянуто поняття «гарантій». З'ясовано, що питання, які пов'язані з гарантіями діяльності детектива НАБУ практично не знайшли свого відображення в науковій літературі. Визначено, що гарантії діяльності детектива НАБУ мають доволі розгалужений характер та закріплені в низці нормативно-правових актів. Вбачаємо, що уніфікацію таких гарантій та нормативне закріплення їх варто регламентувати в окремій статті Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», саме це сприятиме підвищенню ефективності діяльності та захисту прав детективів НАБУ.

У статті розглянуто питання дисциплінарної відповідальності детектива НАБУ та визначено, що для вітчизняного законодавства цілком звичною є практика врегулювання питань, пов'язаних із дисциплінарною відповідальністю, у спеціальному законодавстві, що регламентує функціонування відповідної сфери. Однак, у Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» таке регулювання не враховує низку важливих моментів.

Ключові слова: гарантії, відповідальність, детектив, Національне антикорупційне бюро України, кримінальне провадження.

Постановка проблеми

Вирішення проблеми корупції є одним із пріоритетних завдань для українського суспільства. Проведення правової реформи, формування довіри до влади, зростання економічного потенціалу держави, покращення добробуту громадян, неможливі без позитивних зрушень у напрямі подолання корупції.

Досягненню результатів, у певній мірі, сприяло створення таких антикорупційних інституцій, як Національне антикорупційне бюро України; Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Вищий антикорупційний суд. Одним із суб'єктів, на який покладено завдання протидії корупції, є детектив НАБУ. Саме детектив НАБУ для законодавства України є новим учасником кримінального провадження зі сторони обвинувачення. Це обумовлює значний науковий інтерес дослідження його правового статусу та діяльності.

Стан дослідження проблеми

Щодо функціонування системи органів, які здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції, у тій чи іншій мірі у своїх наукових працях зверталися Ю.П. Аленін, О.В. Баулін, В.В. Вапнярчук, В.Д. Гвоздецький, О.І. Добровольський, О.О. Дудоров, В.А. Журавель, О.В. Капліна, В.І. Литвиненко, В.В. Луцик, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, В.Т. Нор, А.І. Рибак, Д.Б. Сергєєва, С.Р. Тагієв, І.А. Тітко,-

О.М. Толочко, В.М. Трофименко, Л.Д. Удалова, В.Ю. Шепітько та ін.

Діяльність детективів НАБУ стала предметом наукового пошуку С.С. Аскерова, О.В. Баганця, О.А. Банчука, Р.В. Войтюка, І.В. Гловіюка, В.О. Гринюка, Л.М. Лобойка, І.П. Лопушинського, М.А. Погорецького, О.Ю. Татарова, М.І. Хавронюка, В.І. Цимбалюка, В.І. Чечерського, О.М. Юрченка, Ю.П. Яновича та ін.

Мета і завдання дослідження

Розглядаючи правовий статус детектива НАБУ, вважаємо за необхідним виокремлення й аналіз таких його структурних елементів, як гарантії діяльності детектива НАБУ та його відповідальність.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів

За загальним правилом, у юридичній літературі окрім прав та обов'язків, як структурних елементів правового статусу особи, виділяють гарантії та відповідальність.

В.М. Трофименко вказує, що кримінальні процесуальні гарантії є складовою частиною правового статусу особи, оскільки лише за допомогою системи гарантій можна реалізувати права, свободи й обов'язки людини та громадянина. Вони покликані забезпечувати, гарантувати нормальне, тобто встановлене законом, функціонування того чи іншого суспільного і правового інституту [1, с. 20]. Хоча варто зауважити, що такий підхід не є безсумнівним.

Чимало науковців приділяло увагу дослідженню інституту гарантій прав та законних інтересів людини, у тому числі і дослідженню кримінальних процесуальних гарантій особи, залученої до кримінального судочинства. Однак необхідно зазначити, що питання, пов'язані з гарантіями діяльності детектива НАБУ, майже не знайшли свого відображення в науковій літературі. Окрім того, на законодавчому рівні гарантії діяльності детектива НАБУ також не знайшли свого закріплення, що, на наш погляд, й обумовлює необхідність проведення доктринального дослідження зазначеного питання. Визначення системи

гарантій діяльності детектива НАБУ неможливе без з'ясування такої дефініції, як «гарантії». На підставі аналізу нормативно-правових актів з різних галузей права можна зробити висновок, що законодавцем «гарантії» визначається як засіб забезпечення [2]. Вважаємо, що такий підхід є правильним, адже етимологічне походження слова «гарантія» пов'язується із французьким словом «garantie» (від «garantir» - забезпечувати). Як уже зазначалося у кримінальній процесуальній літературі, науковці здебільшого приділяють увагу дослідженню кримінальних процесуальних гарантій учасників кримінального провадження. Так, наприклад, О. С. Старенький визначає кримінальні процесуальні гарантії як регламентовані кримінальним процесуальним законодавством умови, що спрямовані на реалізацію повноважень учасників кримінального провадження, слідчого судді та суду, забезпечення захисту й охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, слідчого судді та суду, а також вирішення завдань кримінального провадження [3, с. 95]. Л. Д. Удалова процесуальні гарантії розглядає як передбачені кримінальним процесуальним законом засоби забезпечення завдань кримінального судочинства й охорони прав і законних інтересів осіб, які беруть у ньому участь [4, с. 23].

Провівши аналіз визначень «гарантій», ми дійшли висновку, що науковці розглядають гарантії як «способи», «засоби», «умови» забезпечення прав учасників кримінального провадження і виконання ними своїх обов'язків. На нашу думку, варто звернути увагу, що аналіз і синтез доктринальних підходів до розуміння сутності кримінальних процесуальних гарантій дає можливість виокремити два підходи, відповідно до першого: гарантії є забезпечення прав учасників кримінального провадження; щодо другого підходу, то гарантії розглядаються як засоби забезпечення прав учасників кримінального провадження, так і виконання ними своїх обов'язків. Підтримуючи останній підхід, вважаємо можливим застосувати його щодо визначення гарантій діяльності детектива НАБУ.

У контексті досліджуваного питання варто звернути увагу на визначення гарантій діяльності детективів НАБУ, надане Войтюком Р.В., під якими автор розуміє правову систему прав та обов'язків, яка має внутрішню єдність, і забезпечують реалізацію правової поведінки учасників кримінального провадження в межах, визначених законодавцем [5, с. 114]. Водночас із таким визначенням важко погодитись з наступних підстав. Діяльність детектива НАБУ полягає як у здійсненні ним своїх повноважень пов'язаних з розслідуванням кримінального правопорушення, так і в здійсненні повноважень під час виконання ним оперативно-розшукової діяльності, що передбачено ст. 10 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України». Враховуючи, що оперативно-розшукова діяльність здійснюється до початку кримінального провадження, тобто є «допроцесуальною», визначити гарантії діяльності детектива НАБУ лише в межах кримінального провадження вбачається недоречним. Враховуючи зазначені особливості, вважаємо, що гарантіями діяльності детектива НАБУ є система нормативно закріплених засобів, спрямованих на забезпечення реалізації прав детектива НАБУ та виконання ним своїх службових обов'язків. Окрему увагу варто приділити дослідженню системи гарантій діяльності детектива НАБУ. На підставі системного аналізу норм міжнародно-правових актів та національного законодавства можна навести наступні класифікаційні критерії гарантій діяльності детектива НАБУ: 1) за нормативним закріпленням таких гарантій. За нормативним закріпленням гарантії діяльності детектива НАБУ можна розподілити на міжнародні та внутрішньодержавні (національні). Так, відповідно до ч. 2 ст. 6 Конвенції ООН проти корупції кожна Держава учасниця забезпечує органу або органам, зазначеним у пункті 1 цієї статті, необхідну незалежність, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, з метою надання такому органу або органам можливості виконувати свої функції ефективно й в умовах свободи від будь-якого неналежного впливу. Варто забезпечити необхідні матеріаль-

ні ресурси та спеціалізований персонал, а також таку підготовку персоналу, яка може бути потрібна для виконання покладених на нього функцій [6]. Щодо національного законодавства, ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» передбачено: конкурсні засади відбору працівників Національного бюро, їх особливий правовий та соціальний захист, належні умови оплати праці; установлений законом порядок фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національного бюро; визначені законом засоби забезпечення особистої безпеки працівників Національного бюро, їх близьких родичів, майна; гарантується повне і своєчасне фінансування Національного бюро в обсязі, достатньому для його належної діяльності [7]. 2) залежно від особливостей правового статусу детектива НАБУ. Залежно від особливостей правового статусу детектива НАБУ, гарантії можна розподілити на: гарантії детектива НАБУ як державного службовця; гарантії детектива НАБУ як суб'єкта, який здійснює досудове розслідування чи оперативно-розшукову діяльність. Відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» детективи НАБУ є державними службовцями, що й обумовлює виокремлення такої групи гарантій. Так, відповідно до Закону України «Про державну службу», можна виокремити, наприклад, такі гарантії, як: належна оплата праці державних службовців; соціально-побутове забезпечення; створення належних умов для виконання посадових обов'язків. Стосовно гарантій, які надають детективу НАБУ під час здійснення ним оперативно-розшукової діяльності, варто зазначити, що Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачені такі гарантії діяльності оперативних співробітників, як: сприяння органів державної влади, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності; додаткові пільги в питаннях соціально-побутового та фінансового забезпечення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; забезпечення безпеки, життя, здоров'я, майна працівників оперативно-

розшукових підрозділів або його близьких родичів. Окрім того, зазначеним нормативно-правовим актом передбачено, що не несе відповідальності працівник оперативного підрозділу, який заподіяв шкоду правам, свободам людини, інтересам держави під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, перебуваючи у стані необхідної оборони, крайньої необхідності або професійного ризику, а так само у зв'язку із затриманням особи, у діях якої є ознаки злочину (ч. 4 ст. 12 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») [8].

Щодо гарантій, які надаються детективу НАБУ як суб'єкту, який здійснює досудове розслідування, варто зазначити, що чинним кримінальним процесуальним законодавством України передбачено низку положень, які закріплюють додаткові гарантії діяльності детектива НАБУ, що не притаманні слідчим інших органів досудового розслідування. Так, наприклад, відповідно до ч. 5 ст. 36 КПК України забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування. Окрім того, скасувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчого Національного антикорупційного бюро України в порядку ч. 6 ст. 36 КПК України може лише Генеральний прокурор або особа, яка виконує його обов'язки. Також абзацом 2 ч. 5 ст. 218 КПК України передбачено, що спір про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішує Генеральний прокурор або його заступник. Окрім того, щодо кримінальних процесуальних гарантій діяльності детектива НАБУ варто звернути увагу на систему гарантій, запропоновану Р. В. Войтюком, який вважає, що до такої системи входять дві складові: загальні гарантії діяльності детектива та спеціальні. До загальних гарантій належать: самостійність; владний характер повноважень; прокурорський нагляд і судовий контроль; можливість оскаржити рішення, дії чи бездіяльність прокурора та оскарження ухвал слідчого судді. Спеціаль-

ними гарантіями є незалежність, яка забезпечується: конкурсними засадами прийому на роботу; особливим правовим і соціальним захистом; належними умовами оплати праці; визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки детективів Національного бюро, їх близьких родичів, майна [5, с. 98]. Однак, з таким підходом важко погодитись, оскільки кримінальними процесуальними гарантіями діяльності детектива НАБУ є система нормативно закріплених засобів забезпечення прав та обов'язків детектива НАБУ під час здійснення ним досудового розслідування. Тож виокремлення спеціальної групи гарантій у цьому аспекті вбачається сумнівною. Окрім того, чинним КПК України не передбачено можливості детектива НАБУ оскаржувати ухвали слідчого судді. Вбачається, що до кримінальних процесуальних гарантій діяльності детектива НАБУ варто віднести: процесуальну самостійність; незалежність; обов'язковість рішень слідчого; кримінальну процесуальну форму. На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що гарантії діяльності детектива НАБУ мають доволі розгалужений характер та закріплені в низці нормативно-правових актів. Однак вбачається, що уніфікацію таких гарантій та нормативне закріплення їх, за аналогією, наприклад, зі ст. 62 Закону України «Про національну поліцію» [9], в окремій статті Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» сприятиме підвищенню ефективності діяльності та захисту прав детективів НАБУ.

Специфіка правовідносин, у яких беруть участь детективи НАБУ, визначає необхідність встановлення їх відповідальності за неналежне здійснення своїх функцій. Рівень професійності детектива НАБУ та його відповідальності при здійсненні службових функцій безпосередньо має вплив на законність і якість діяльності у сфері кримінального переслідування вищих посадових осіб органів державної влади України та органів місцевого самоврядування України, які вчиняють корупційні правопорушення. Саме тому справедливим та необхідним є застосування різноманітних заходів впливу до детективів НАБУ за їхні

протиправні дії чи бездіяльність. Правова природа відповідальності детектива НАБУ полягає у наявності двох компонентів: 1) дія чи бездіяльність детектива НАБУ, що нанесла шкоду інтересам держави, громадян та Національного антикорупційного бюро України; 2) передбачену чинним законодавством України втрату особистого, організаційного і майнового характеру, застосування якої прямо слідує із дії чи бездіяльності детектива НАБУ.

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що досліджуване питання характеризується низкою проблем. Так, згідно із частиною 2 статті 20 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [7], працівники Національного бюро за свої протиправні дії чи бездіяльність несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність. Разом із тим, у нормах зазначеного нормативно-правового акту не встановлено особливості жодного із зазначених різновидів. Окрім того, варто звернути увагу, що в Законі не зазначено такий вид відповідальності, як кримінально процесуальна. Як зазначає Л. В. Мединська, одним з основних завдань розробників нового КПК України було забезпечення процесуальної рівності сторони захисту та сторони обвинувачення. Процесуальна рівність виражається не лише у рівності прав, а й у рівній відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків у межах визначеного процесуального статусу [10, с. 467], чим і визначається, на її думку, значення кримінальної процесуальної відповідальності. Вважаємо доцільним підтримати Р. М. Білоконя, який доходить висновку, що не слід заперечувати факт наявності кримінальної процесуальної відповідальності посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження, а доцільно говорити про специфіку їхньої відповідальності та пропонує всіх суб'єктів кримінальної процесуальної відповідальності поділяти на такі дві групи: посадові особи, які ведуть кримінальний процес, та особи, яких залучають до кримінального провадження (які, у свою чергу, поділяються на осіб, які захищають свої права або представлені інте-

реси, та осіб, які відіграють допоміжну роль) [11, с. 33-34]. Підтримуючи автора, вважаємо, що детектив НАБУ також є суб'єктом кримінальної процесуальної відповідальності.

Варто звернути увагу, що санкції, що можуть бути застосовані до суб'єктів, які мають владні повноваження в кримінальному провадженні, суттєво відрізняються від заходів, які застосовуються до інших учасників кримінального провадження. Так, до суб'єктів зі сторони обвинувачення передбачена можливість реалізації таких санкцій штрафного характеру, як відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування (п. 2 ч. 2 ст. 39 КПК). [12, с. 155]. Окрім того, до заходів, які можуть бути застосовані до детектива НАБУ у разі притягнення його до кримінальної процесуальної відповідальності, необхідно віднести скасування незаконного рішення. Також до таких санкцій можна віднести зобов'язання вчинити певну дію (наприклад, внести відомості до ЄРДР) або зобов'язання припинити певну дію. Таким чином до заходів кримінальної процесуальної відповідальності, які можуть бути застосовані до детектива НАБУ, необхідно віднести: скасування рішення; зобов'язання вчинити певну дію; зобов'язання припинити дію; відсторонення від проведення досудового розслідування. Окремої уваги заслуговує такий захід, як відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування. Відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 39 КПК України керівник органу досудового розслідування уповноважений відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування. Варто звернути увагу, що повноваження щодо відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування має лише керівник органу досудового розслідування, наразі, прокурор може лише ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від

проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування (п. 8 ч. 1 ст. 36 КПК України) [13].

Окрім того, розширення потребують й підстави відсторонення, оскільки, як уже зазначалося, чинним КПК передбачено можливість відсторонення слідчого лише: 1) якщо є підстави для відсторонення слідчого; 2) у разі неефективності досудового розслідування. На підтримку зазначеної тези варто зауважити, що аналіз судової практики свідчить про велику кількість скарг, поданих на незаконні дії, рішення або бездіяльність детектива НАБУ. Так найчастіше оскаржуються: 1) рішення детектива НАБУ про закриття кримінального провадження; 2) бездіяльність, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР; 3) бездіяльність, яка полягає у нездійсненні процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений законодавством строк порушення вимог ст. 220 КПК України; 4) рішення детектива НАБУ про відмову у визнанні потерпілим; 5) рішення детектива НАБУ про відмову у задоволенні клопотання. Задовольняючи скарги на рішення, дії чи бездіяльність детектива НАБУ, слідчий суддя констатує їх незаконність, таким чином прокурор у такому випадку має право відсторонити слідчого від проведення досудового розслідування, що, на нашу думку, видається не зовсім правильним. Вважаємо, що характерною особливістю складу такого кримінального процесуального правопорушення має бути систематичність, тобто якщо слідчий систематично вчиняє незаконні дії, приймає незаконні рішення або вчиняє бездіяльність прокурор має право своєю постановою відсторонити слідчого від проведення досудового розслідування. Підкреслимо, що системність означає, що слідчим два або більше разів в одному кримінальному провадженні було прийнято незаконне рішення, вчинено незаконну дію або бездіяльність. Таким чином, на підставі вище викладеного, п. 8 ч. 2 ст. 36 КПК України вбачається доцільним викласти в

такій редакції: «Своєю постановою відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування у разі систематичного порушення норм цього Кодексу, за наявності підстав, передбачених Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування, про що повідомляє керівника органу досудового розслідування». Однією з особливостей притягнення слідчого, прокурора, слідчого судді чи судді до відповідальності за порушення вимог КПК, є те, що ці особи здійснюють керівну, організуючу роль у кримінальному провадженні, виконуючи при цьому свої професійні обов'язки. А тому в разі неналежного виконання процесуальних повноважень вони можуть притягатися і до дисциплінарної відповідальності [11]. Так, відповідно до ч. 4 ст. 28 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», підстави для притягнення працівника Національного бюро до дисциплінарної відповідальності: 1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; 2) незаконне розголошення інформації з обмеженим доступом, яка стала відомою працівнику у зв'язку з виконанням його повноважень; 3) порушення встановленого законом порядку і строків подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 4) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості; 5) негативні результати перевірки на добросовісність або моніторингу способу життя працівника; 6) інші підстави, передбачені Законом України «Про державну службу» для працівників Національного бюро, які є державними службовцями, або Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України для працівників Національного бюро, які є особами начальницького складу. Суттєвим недоліком вказаного законодавчого акту є те, що дисциплінарна відповідальність детективів НАБУ фактично не врегульована в нормах цього нормативно-правового акту. Для порівняння, Закон України «Про державну службу» [14] містить окремий розділ, присвячений дисциплінарній та матеріальній діяльності державних службовців; дисциплінарна відповідальність суддів

врегулюється нормами Розділу VI «Дисциплінарна відповідальність судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [15]; у Розділі VI «Дисциплінарна відповідальність прокурора» Закону України «Про прокуратуру» [16] містяться норми, які врегулюють питання дисциплінарної відповідальності прокурора тощо. Тобто для вітчизняного законодавства цілком звичною практикою є врегулювання питань, пов'язаних із дисциплінарною відповідальністю, у спеціальному законодавстві, що регламентує функціонування відповідної сфери, а Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [7] таке регулювання не враховує низку важливих моментів. У статті 28, присвяченій дисциплінарній відповідальності працівників Національного антикорупційного бюро України та Дисциплінарній комісії Національного антикорупційного бюро України, регламентовано наступні питання: 1) статус Дисциплінарної комісії Національного антикорупційного бюро України; 2) порядок дисциплінарного провадження щодо працівників Національного антикорупційного бюро України; 3) підстави для притягнення працівника Національного бюро до дисциплінарної відповідальності. Разом із тим, залишаються невстановленими такі важливі моменти, як, наприклад, види дисциплінарних стягнень та умови їх застосування.

Варто звернути увагу, що Ю. М. Питель вказує, що працівники НАБУ керуються Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України [17; 19, с. 149]. Проте, такий висновок є помилковим, адже цей нормативно-правовий акт врегулює дисциплінарну відповідальність тільки начальницького складу. Звернемо увагу на те, що згідно із частиною 1 статті 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [7], старші детективи та детективи Національного бюро є державними службовцями. Так, у частині 1 статті 64 дисциплінарна відповідальність державного службовця, а отже, і детектива НАБУ, роз'яснюється як вид юридичної відповідальності, який настає за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених цим Законом та ін-

шими нормативно-правовими актами у сфері державної служби (тобто і ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»), посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни. Частина 4 статті 28 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» свідчить про те, що таке визначення стосовно детектива НАБУ потребує певного розширення та уточнень. Із норми цієї статті слідує, що дисциплінарна відповідальність детектива НАБУ роз'яснюється як вид юридичної відповідальності, який настає за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених Законами України «Про державну службу» та «Про Національне антикорупційне бюро України», за порушення правил етичної поведінки (незаконне розголошення інформації з обмеженим доступом, яка стала відомою працівнику у зв'язку з виконанням його повноважень; порушення встановленого законом порядку і строків подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості; та інше порушення службової дисципліни), чи за негативні результати перевірки на доброчесність або моніторингу способу життя працівника.

Окремої уваги заслуговує така підстава для притягнення до дисциплінарної відповідальності, як невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків. Дещо деталізоване це положення в Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, затвердженій наказом Директора НАБУ від 23 жовтня 2015 року, де зазначено, що підставою для проведення службового розслідування є порушення працівником НАБУ кримінального процесуального законодавства України під час проведення досудового розслідування [18].

Варто зазначити, оскільки детективи НАБУ є державними службовцями - на них розповсюджується й Закон України «Про державну службу». Так, відповідно до ч. 1

ст. 66 Закону до державних службовців застосовується один із таких видів дисциплінарного стягнення: 1) зауваження; 2) догана; 3) попередження про неповну службову відповідність; 4) звільнення з посади державної служби. Однак, враховуючи винятковість такого органу як Національне антикорупційне бюро України, та особливості його функцій, вважаємо, що стягнення, які можуть бути застосовані до детективів НАБУ, мають бути передбачені в спеціальному законодавстві. Та застосування до детективів НАБУ окремих положень Закону України «Про державну службу», у частині дисциплінарних стягнень, вбачається не дуже вдалим.

Висновки

Виявлені під час дослідження проблеми прикладного характеру зумовили необхідність наукового обґрунтування пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного законодавства в частині правового регулювання статусу детектива НАБУ та здійснення ним своєї діяльності. Так, зокрема, вважаємо доцільним у ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» передбачити такі види стягнень, як: 1) догана; 2) сувора догана; 3) звільнення. Такий підхід обумовлюється тим, що, на відміну від слідчих інших органів досудового розслідування, детективи НАБУ мають більш широкі повноваження. Таким чином, на підставі вище викладеного вважаємо доцільним передбачити у Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» ст. 28-1 «Види дисциплінарних стягнень» наступного змісту: «1. До детективів Національного антикорупційного бюро України застосовується один з таких видів дисциплінарного стягнення: 1) догана; 2) сувора догана; 3) звільнення.

Література

1. Трофименко В. М. Щодо питання підслідності Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (16 червня 2018 року) м. Одеса. С. 250-253.

2. Большой словарь иностранных слов. URL: <http://www.onlinedics.ru/slovar/inyaz/g/garantija.html>.

3. Старенький О.С. Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні, теорія та практика: монографія. Київ. Алерта. 2016. 336 с.

4. Удалова Л. Д. Кримінальний процес України. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Коңдор, 2005. 152 с.

5. Войтюк Р. В. Детектив Національного антикорупційного бюро України як суб'єкт кримінальних процесуальних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09. 2019. 20 с.

6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: міжнародно - правовий документ від 31 жовтня 2003 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c_16.

7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014. № 1698-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992. №2135-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

9. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015. № 580-VIII URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>.

10. Мединська Л. В. Кримінально-процесуальна відповідальність сторін кримінального провадження. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3. С. 463-468.

11. Білокін Р. М. Суб'єкти кримінальної процесуальної відповідальності. Актуальні проблеми досудового розслідування: *матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 23 жовтня 2015 року)*. Кривий Ріг: Центр оперативного друку «Геліос», 2016. С. 32-34.

12. Мурзановська А. В. Проблеми кримінально-процесуальної відповідальності в контексті підвищення ефективності досудового провадження. Підприємництво, господарство і право. 2016 № 7. С. 153-157.

13. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/4651-17#Text. (дата звернення 10.03.2021 р.).

14. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015. №889- VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

15. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016. № 1402- VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

16. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014. № 1697-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

17. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України. Закон України від 22.02.2006. № 3460-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>.

18. Питель Ю.М. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Юридичні науки*. Випуск 2. Том 3. 2017. С. 148-152.

19. Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України. Затверджена наказом Директора НАБУ від 23 жовтня 2015. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/23.10/sluzhbovirozsliduvannya.pdf.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of guarantees and responsibilities of the NABU detective. The research of this institute is useful both from the standpoint of compliance with the guarantees and from the standpoint of the responsibility of the detective of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine.

The article considers the concept of "guarantee". It was found that the issues related to the guarantees of the NABU detective's activity were practically not reflected in the scientific literature. It is determined that the guarantees of the NABU detective's activity are quite extensive and are enshrined in a number of regulations. We see that the unification of such guarantees and their normative consolidation should be made in a separate article of the Law "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine", which will help increase the efficiency and protection of the rights of NABU detectives.

The article considers the issue of disciplinary liability of a NABU detective and determines that the practice of settling issues related to disciplinary liability in special legislation regulating the functioning of the relevant area is quite common for domestic legislation. However, in the Law of Ukraine "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine" of October 14, 2014, such regulation does not take into account a number of important points.

Key words: guarantees, responsibility, detective, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, criminal proceedings.